

Vetenskap & exotism

En urholkad elefantfot fungerar som ställ för infödings-spjut. Detta är en förening som säger sig hylla vetenskapliga upptäckter.

The Explorers Club i New York är en medlemsklubb där medlemmarna gjort upptäcktsresor som förbättrat för mänskligheten. Ungefär så skulle man kunna sammanfatta deras egen bild av sig själva. Ofta är det verkligen sant. Här är till exempel astronauter från rymdprogrammen medlemmar, liksom flera av de stora polarupptäckarna. Problemen börjar när de platser medlemmarna upptäckt redan var bebodda.

Exlibris

Klubben grundades 1904, men först 1981 fick kvinnor bli medlemmar. Det tyder på en långvarig brist på självkritik. Klubbens exlibris är som en freudiansk felsägning av upptäcktsresande: det visar en vit europeisk man som kommer med skepp och upptäcker det tomma jungfruliga landet. Till nytta för alla (vita) får man förmoda. Exlibriset skapades av den kände konstnären George Wharton Edwards. Det låter väldigt föråldrat, men detta exlibris används fortfarande på deras hemsida.

Så hur ser det ut idag? Har klubben gjort upp med sin syn på ursprungsfolk? Är dessa äldre exempel bara kvardröjande kuriosa? The Explorers Club är ju en klubb med många framstående och inflytelserika medlemmar, så frågan om vilken världsbild som förmedlas är intressant. En snabb titt på deras föreläsningar ger generellt en bild av en organisation som försöker skapa förståelse mellan olika kulturer. Men ett av problemen är att det är just upptäcktsresande som talar och inte de som upptäcks. En av talarna är journalisten Annie Nocenti. På hemsidan beskrivs hur hon ska "berätta anekdotiska historier om stamseder, religiösa skillnader, vodouritualer och falkenerarkonsten."

En annan av årets inbjudna föreläsare till The Explorers Club är

Zoltan Takacs. Han är forskare i farmakologi och åker runt i världen för att leta efter botemedel mot olika sjukdomar. Mest känd är han för att samla in ormgifter. Det är säkert jättebra, men frågan är vilken syn har på ursprungsfolken? Under rubriken "Foton" på hans hemsida finns underrubrikerna "Ormar", "Reptiler och amfibier", "Ryggradslösa djur", "Djur", "Jorden" – och som sista kategori "Infödningar". Här ser vi osammanhängande bilder på ursprungsfolk från hela världen som han mött.

Utan närmare förklaringar presenteras sådana saker som krympta skalrar, krympta fötter och benhögar. Det är som en karikatyr av exotism. Under en annan rubrik: "Expeditioner" finns underrubriken "Träffa ursprungsfolken". Den illustreras med ett foto av en svart man som håller upp en dödskalleskalle, och vajande palmer syns i bakgrunden. Ingen närmare förklaring ges till bilden. I en intervju i National Geographic berättar dock Zoltan Takacs hur han ofta får hjälp av lokalbefolkningen, som beskriver olika ormgifter, hur de verkar och kan användas för till exempel pilgift. Det lokalbefolkningen lär ut kallar han "cool stuff".

Exotism

Ett upptäcktsresande som bygger på återberättande av andra folkgruppers verklighet riskerar alltid att ramla över i exotism. Särskilt om den som reser inte har som främsta mål att försöka förstå hur andra kulturer tänker. Problemet är att upptäcktsresande ser sin egen kultur som en normalitet. Ett fokus på geografiska och vetenskapliga prestationer riskerar dessutom att skapa en kulturell blindhet. Människor forskarna möter riskerar att reduceras till infödningar, några som de måste passera för att nå målet.

Olof Rydström

PRESENTED BY

Exlibris för "The Explorers Club".
Foto: Wikimedia Commons

Vilken världsbild förmedlas
på The Explorers Club?
Foto: Wikimedia Commons